

JEWISH PEOPLE POLICY INSTITUTE
המכון למדיניות העם היהודי

דיאלוג העולם היהודי 2021

מדינת ישראל, יהודי התפוצות וחוק הלאום

ראשי הפרוייקט: שלמה פישר | ג'ון רסקיי

רכזת פרוייקט: אדר שיבר

עורך: רמי טל

זכויות יוצרים © המכון למדיניות העם היהודי
(מיסודה של הסוכנות היהודית לא"י) בע"מ (חל"צ) ירושלים תשפ"ב/2022

קמפוס גבעת רם, ת.ד. 39156, ירושלים 9139101
טלפון: 02-5633356 | פקס: 02-5635040 | www.jppi.org.il

כל הזכויות שמורות. אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאכסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר - כל חלק שהוא מן החומר שבחוברת זו. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בחוברת זו אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מ"המכון למדיניות העם היהודי".

עיצוב והפקה: לוטה עיצובים

מסת"ב 8-24-7549-965-978

תוכן העניינים

- 5 פתח דבר פרופ' ידידיה שטרן _____
- 7 תקציר _____
- 9 מבוא _____
- 10 המשתתפים בדיאלוג _____
- 11 הדיונים _____
- 12 ישראל והתפוצות - שני עולמות של יהדות? _____
- 15 דעות על יישום סעיף 6 של חוק הלאום _____
- 16 מעורבותה של ישראל בחינוך היהודי בתפוצות _____
- 17 קשרי ישראל והתפוצות _____
- 21 סיכום: מיחסים חד-קוליים ליחסים רב-קוליים _____
- 24 המלצות מדיניות _____
- 25 נספח 1 - שאלות ותשובות _____
- 39 נספח 2 - רשימת משתתפים _____

מדינת ישראל חיזקה את מחויבותה הרשמית כלפי יהדות התפוצות באמצעות התחייבות חוקתית, שנכללה בחוק-יסוד: ישראל מדינת הלאום של העם היהודי, התשע"ח-2018. בחוק היסוד, שהוא חלק מחוקתה המתהווה של המדינה, נקבע, בין היתר, כי מדינת ישראל תפעל - בתפוצות - לשמירה על הקשרים בין המדינה והיהודים החיים מחוצה לה ולמען שמירה על המורשת היהודית של יהדות התפוצות. מהי המשמעות של התחייבות זו וכיצד יש לפעול כדי לממשה? בכך עוסק הדיאלוג הנוכחי, לשנת 2021, של המכון למדיניות העם היהודי.

אם בעבר התחושה הטבעית של רוב גדול מקרב היהודים בישראל ובחו"ל הייתה שאנו עם אחד שהזיקה בין חלקיו חזקה וברורה, דומה שתחושה זו מתערערת בדור האחרון. יהודים בישראל ומחוצה לה לא תמיד חשים את הסולידריות הטבעית כלפי הזולת היהודי שהייתה נחלתם בעבר. יש לכך סיבות כלליות, אוניברסליות (דוגמת התקופה הפוסט-מודרנית שאנו חיים בה, פוליטיקת הזהויות, השפעת המדיה החברתית), שמובילות גם קבוצות אחרות (למשל, החברה האמריקנית והחברה הישראלית) לכדי פיצול ומחלוקת גוברת. אך מלבד זה, ההתרחקות המסוימת בין יהדות התפוצות למדינת ישראל היא תולדה של שוני משמעותי בין חוויות החיים האופייניות לישראלים וליהדות התפוצות, כמו גם מחלוקות קונקרטיות סביב נושאים לאומיים, דתיים ותרבותיים.

האם מגמות הריחוק ניתנת לטיפול ולתיקון? האם יש מעשים שאפשר לנקוט שיקרבו בינינו, היהודים בארץ והיהודים בחו"ל? האם המחויבות שקיבלה עליה מדינת ישראל בחוק הלאום יכולה לשמש נקודת פתיחה למאמץ מועיל בתחום זה?

באופן מרתק, דווקא המשבר הטרגי באוקראינה, שבעת כתיבת דברים אלו הולך ומחמיר, עורר מחדש את התחושה הטבעית של "עם אחד". מדינת ישראל, הסוכנות היהודית והארגונים היהודיים הגדולים בתפוצות משתפים פעולה למען יהודי אוקראינה השרויים בצרה. השריר הרדום של סולידריות בין יהודים התעורר לחיים חדשים. כך למשל, סקר עכשווי של המכון למדיניות העם היהודי שנעשה על רקע ההתפתחות הטרגית גילה כי כשלושה רבעים מיהודי ישראל מרגישים קרבה ליהדות התפוצות. אבל, כמובן, בכך אין די. חובה עלינו לפעול באופן שיטתי ועקבי למען מטרה ארוכת טווח - אחדות העם היהודי גם בתנאים של שגרה. כיצד?

הדיאלוג המרתק שנפרש כאן בין יהודים מיבשות שונות וממגוון גילים ורקעים מלמד כי יש רצון בסיסי בחידוש החיבור בין יהודים בישראל ומחוצה לה וכי יש לנקוט דרכי פעולה המותאמות לקהלי היעד השונים.

ראשית, כלפי היהודים בישראל יש לנקוט מהלך חינוכי משמעותי שמטרתו לקרב את יהדות התפוצות אל היהודים הישראלים. מורגש חוסר ידע בסיסי, היוצר ניכור ואי-אכפתיות כלפי האחים שמעבר לים. אנו במכון למדיניות העם היהודי מקווים לפעול בכיוון זה באמצעות תוכנית מוגדרת.

שנית, כלפי היהודים בתפוצות שמרגישים מרוחקים מישראל ולעיתים גם מסויגים ממנה נדרשת פעולה סדורה שתכליתה יצירת מפגשים בין-אישיים שיאפשרו הבנה הדדית, למרות השוני והמחלוקת. כפי שעולה מן הדיאלוג המדווח כאן, רוב המש"תתפים בו גרסו שיש להשקיע משאבים במפגשים פנים אל פנים של יהודים, מכאן ומשם. האנשת המפגש היא התרופה הטובה ביותר לניכור שאנו חווים.

שלישית, יש בקרב יהודי התפוצות המגלים נכונות לאפשר מעורבות של מדינת ישראל בחינוך היהודי בתפוצות - אם בדרך של תמיכה כלכלית (במערכות החינוך הפורמליות והבלתי פורמליות) ואם בדרך של הכנת תוכניות לימודים רלוונטיות (בדגש על לימודי עברית). עם זאת רבים מהם מזהירים מפני פוליטיזציה של מעורבות זו, כמו גם מפני התנהלות פטרונית מצד מדינת ישראל, שכמובן יש לדחות.

מחברי הדיאלוג - ד"ר ג'ון רסקיי וד"ר שלמה פישר, שניהם עמיתים בכירים במכון - ממליצים על תפיסה פוליפונית של הזהות המשותפת שלנו. משמעותה היא שנפתח את ליבנו זה לזה, לאו דווקא בשל הסכמה לעמדות הזולת, אלא מתוך הבנה שלהן. הסוד בשימור האחווה היהודית, גם בעידן של מחלוקות, טמון ביכולת שלנו להיות סובלניים איש לרעהו. נסיבות החיים שלנו אחרות והבחירות שאנו עושים - האישיות והקולקטיביות - אינן זהות, אך עדיין אנשים אחים אנחנו.

תודה גדולה למאות המשתתפים בדיאלוג, וכמובן לג'ון ולשלמה - המנהלים אותו ברגישות ובכישרון רב. אנו, במכון, נעשה כל שביכולתנו להנגיש את המלצות המדיניות של מסמך זה למקבלי ההחלטות בישראל ומחוצה לה.

פרופ' ידידיה שטרן

נשיא המכון למדיניות העם היהודי

תקציר

דיאלוג העולם היהודי 2021 של המכון למדיניות העם היהודי שאף לאסוף ולתכלל את השקפותיה של ההנהגה היהודית העולמית בשאלה כיצד יש לממש את הסעיפים 6 ו-16 בחוק-יסוד: ישראל - מדינת הלאום של העם היהודי, התשע"ח-2018. בשני סעיפים אלה ישראל מקבלת את האחריות לפעול בתפוצות "לשימור הזיקה בין המדינה ובין בני העם היהודי" ול"שימור המורשת התרבותית, ההיסטורית והדתית של העם היהודי [קרי החינוך היהודי] בקרב יהדות התפוצות". הדיאלוג סיפק לחברי ההנהגה היהודית מסגרת לביטוי השקפותיהם בנושא מימוש ויישום המחויבויות האלה. 16 דיונים נערכו במסגרת הדיאלוג בארצות הברית, בקנדה, באוסטרליה ובישראל, בהשתתפות 301 נשים וגברים. כל המשתתפים מילאו שאלון (שסיפק בסיס נתונים משותף), וכל אחת ואחד מהם השתתפו בקבוצת מיקוד בדיון אחד שנמשך בין שעה לשעה ורבע.

להלן תמצית ההמלצות שעלו מן הדיונים:

1. כדי לחזק את היחסים בין יהודי ישראל ליהודי התפוצות - על ממשלת ישראל להקצות משאבים גדולים - לא רק כספיים - בפיתוח של לימוד נושא התפוצות בבתי הספר הממלכתיים בישראל.

2. כדי להקנות לרבים יותר מקרב יהודי ישראל והתפוצות את ההזדמנות להשתתף בפעילויות משותפות וללמוד זה מזה וביחד - יש להגדיל מאוד את ההזדמנויות למפגשים, לפעולות משותפות ולדו-שיח בין יהודי התפוצות לבין יהודי ישראל.

3. כדי לחזק את החינוך היהודי בתפוצות - על משרד ראש הממשלה ו/או משרד התפוצות, וכן הסוכנות היהודית, JFNA (ארגון הפדרציות היהודיות של צפון אמריקה) ונציגי ההנהגות באירופה, באמריקה הלטינית ובאוסטרליה להקים קבוצת תכנון שבה ישתפו פעולה מדינת ישראל והתפוצות.

מאז הקמתה של מדינת ישראל היחסים בין ישראל לבין התפוצות הם נושא לדיון ולוויכוח, בתפוצות ובישראל כאחת, בין מעצבי המדיניות ובין יהודים מעורבים. ואולם ייתכן שיחסים אלה הגיעו לרמה חדשה של מחויבות מצידה של מדינת ישראל עם חקיקתו של חוק-יסוד: ישראל - מדינת הלאום של העם היהודי, התשע"ח-2018, שנחקק בכנסת ביולי 2018. החוק העניק ליחסים אלה מעמד חוקתי בישראל. סעיף 6 של החוק מוקדש להם:

(א) המדינה תשקוד על הבטחת שלומם של בני העם היהודי ושל אזרחיה הנתונים בצרה וּבְשָׁבָיָה בשל יהדותם או בשל אזרחותם.

(ב) המדינה תפעל בתפוצות לשימור הזיקה בין המדינה ובין בני העם היהודי.

(ג) המדינה תפעל לשימור המורשת התרבותית, ההיסטורית והדתית של העם היהודי בקרב יהדות התפוצות.

מטרת הדיאלוג הייתה להקשיב לדעותיהם של יהודי ישראל, יהודי התפוצות וההנהגה היהודית העולמית באשר ליישום סעיף 6 של חוק הלאום. שאלנו את המשתתפים מן התפוצות אם וכיצד יישום כאמור יהיה נאות לקהילות יהודיות שחבריהן הם אזרחים של מדינה שאינה ישראל. לאחר מכן שאלנו יהודים מן התפוצות ויהודים מישראל אם מחויבויות אלה מצד מדינת ישראל הן רצויות או מעשיות באופן כללי, ואם כן - כיצד יש ליישם אותן הלכה למעשה. מהי הדרך הטובה ביותר שעל מדינת ישראל לפעול בה "לשימור הזיקה בין המדינה לבין בני העם היהודי", וכיצד על המדינה לפעול "לשימור המורשת התרבותית, ההיסטורית והדתית של העם היהודי בקרב יהדות התפוצות"?

החלק הראשון של הדיון התרכז בשינויים ביחסי ישראל והתפוצות בשני העשורים החולפים. דיוני הדיאלוג אורגנו באופן זה על מנת למקם בהקשר הנכון את הדיון במחויבויות של חוק הלאום במציאות הנוכחית של יחסים אלה. כפי שהנושא נדון בספרים, במאמרים ובמחקרים רבים, ישראל תלויה הרבה פחות מבעבר בתמיכה כספית של התפוצות, וחלקים גדלים והולכים של יהודי התפוצות אינם מזדהים כיום הזדהות מלאה עם המדיניות שנוקטת ממשלת ישראל כלפי האוכלוסייה הפלסטינית, השטחים והסכמי שלום וכלפי פלורליזם דתי בישראל.

עם זאת, ההתפתחויות החדשות ביחסי ישראל והתפוצות אינן רק תוצר של אירועים קונקרטיים, כגון העימות הצבאי בעזה או פעילותן של "נשות הכותל". הן משקפות חילוקי דעות מבניים וארוכי טווח בין תנאי החיים היהודיים בתפוצות לבין תנאי

החיים בישראל. הדבר נכון בעיקר בכל מה שקשור לתפוצה האמריקנית, אבל ברמה זו או אחרת הוא נכון גם לקהילות יהודיות אחרות במדינות המערב הדמוקרטיות. אחדים מן המשקיפים השתמשו במונח "התרחקות" בהתייחסם להתפתחויות ביחסי ישראל והתפוצות בשני העשורים האחרונים. מטרת הדיאלוג הנסקר כאן לא הייתה לחקור את הסיבות להתרחקות זו, שיש הטוענים לקיומה - מאמרים וכנסים רבים התמקדו בנושא זה - אלא לחקור כיצד הן משפיעות על שאלה מעשית: האם וכיצד על ממשלת ישראל לקדם חינוך יהודי בתפוצות וקשרים בין קהילות התפוצות לבין מדינת ישראל?

המשתתפים בדיאלוג

תהליך הדיאלוג של שנת 2021 החל ביוני 2021 ונמשך עד פברואר 2022; רוב הדיונים הסתיימו עד נובמבר 2021. בדיאלוג התקיימו 16 דיונים, בהשתתפות 301 נשים וגברים. הדיונים נערכו בשיתוף פעולה עם קהילות וארגונים מצפון אמריקה, מישראל וממלבורן שבאוסטרליה, עם משתתפים ממקומות אלה, וכן מבריטניה. הפדרציות הצפון-אמריקניות שדיוני הדיאלוג התכנסו בהן (138 משתתפים) היו ניו יורק, שיקגו, קליבלנד, צפון ניו ג'רסי, ונקובר, נובה סקוטיה. כך כלל תהליך הדיאלוג כמה מן הפדרציות הגדולות ביותר וכמה מן הקטנות ביותר. שני דיונים התקיימו יחד עם הפדרציה הציונית של ויקטוריה שבאוסטרליה, במלבורן (24 משתתפים). עוד שני דיונים נערכו על ידי פרויקט החינוך היהודי וכללו אנשי ונשות חינוך מרחבי ארצות הברית (36 משתתפים).

קבוצת אוכלוסייה צעירה השתתפה בדיונים באמצעות מסגרות שתוכננו עבורה. קבוצה זו כללה 55 משתתפים, רובם בשנות ה-20 וה-30 שלהם, שהשתתפו בתוכנית העמיתים המורים של פרויקט הסוכנות היהודית "מסע". בשני דיונים השתתפו 48 סטודנטים ישראלים, גם הם, ברובם, בשנות ה-20 וה-30 שלהם, הלומדים בקורס מיוחד לסטודנטים מצטיינים לחינוך במכללת סמינר הקיבוצים בתל אביב ובאוניברסטת תל אביב. כינסנו גם דיון עם סניף "הלל" באוניברסיטת קולומביה (16 משתתפים). 64% מן המשתתפים היו בני פחות מ-45. בקרב משתתפי הדיאלוג היה רוב לנשים.

המשתתפים מצפון אמריקה לא היו מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית בה - במאגר המשתתפים היו 17% אורתודוקסים ו-36% קונסרבטיבים, בערך כפול משיעורם באוכלוסייה היהודית הכללית בצפון אמריקה. עם זאת, אפשר לקבוע כי המשתתפים האורתודוקסים היו ליברלים יותר מהאוכלוסייה האורתודוקסית הכללית. בקרב מי שהזדהו כאורתודוקסים, רק 22% אמרו על עצמם שהם

רפובליקנים, הרבה פחות מהשיעור הכלל-ארצי (75%). ניתן להסביר זאת בעובדה שמשותפים אלה היו ברובם אורתודוקסים מודרניים, שהם בדרך כלל ליברלים יותר מהחרדים. אבל אף על פי שההשתייכויות הדתיות והפוליטיות של המשתתפים מן הפדרציות הצפון אמריקניות היו שונות מן הפרופיל הכלל-ארצי, סביר להניח כי הם משקפים, במידה מסוימת, את האוכלוסייה המעורבת והפעילה בחיים היהודיים, כמו גם בהנהגת החיים היהודיים המאורגנים.

גם מאגר המשתתפים הצעירים יותר לא היה מייצג. 50% מהם הזדהו כרפורמים, שיעור גדול בהרבה משיעור הרפורמים באוכלוסייה היהודית הכללית. הסטודנטים הישראליים להוראה נטו לשמאל הרבה יותר מן האוכלוסייה הכללית - 43% מהם מיקמו את עצמם באגף השמאלי של המפה הפוליטית בישראל, בעוד רק 8% מהאוכלוסייה הכללית בישראל מזדהים כך. 62% מקבוצת העמיתים המורים של "מסע" וקבוצת "הלל" מאוניברסיטת קולומביה הזדהו כנוטים לשמאל מבחינה פוליטית. ייתכן שהעמיתים המורים של "מסע" וחברי "הלל" מקולומביה מייצגים, במידה מסוימת, את האוכלוסייה של יהודים צעירים מעורבים.

הרכב הקבוצה ממלבורן היה שונה מזה של הקבוצות הצפון אמריקניות - 45% מהם היו מתחת לגיל 45. למעלה ממחצית מצעירים אלו הזדהו כ"דתי", "אורתודוקסי" או "מבקר מפעם לפעם בבית כנסת אורתודוקסי", וכ-45% הזדהו כימנים מבחינה פוליטית. בקבוצת מלבורן כולה, ללא הבדלי גיל, 64% הזדהו כ"דתי", "אורתודוקסי" או "מבקר מפעם לפעם בבית כנסת אורתודוקסי", ו-33% הזדהו כימנים. בקבוצה הצפון אמריקנית, רק 9% הזדהו כרפובליקנים או כנוטים לרפובליקנים.

הדיונים

כמו בכל השנים הקודמות מאז התפרצות מגפת הקורונה, גם הפעם דיוני הדיאלוג התקיימו באמצעות היישומון "זום". טכנולוגיה זו אפשרה למשתתפים להתפצל לקבוצות מיקוד קטנות. מניסיוננו למדנו כי משתתפים נכונים לבטא את מחשבותיהם, רגשותיהם וחוויותיהם בקבוצות מפוצלות קטנות יותר משהם נכונים לעשות זאת בקבוצות גדולות.

בזמן הדיאלוג נאספו שני סוגי נתונים - כמותני ואיכותי. כל המשתתפים ענו לשאלון סקר קצר ולאחר מכן נשאלו אותן שאלות או שאלות דומות בקבוצות המיקוד הקטנות. כאמור, התשובות לסקר לא בהכרח משקפות את הגישות או את המציאות הדמוגרפית של האוכלוסייה היהודית של צפון אמריקה, בדיוק כפי שאי-אפשר להתייחס לקבוצה ממלבורן כאל מדגם מייצג של יהדות אוסטרליה. עם זאת, הסקר

מזמן לנו את האפשרות להשוות תשובות מכל המגוון הרחב של המשתתפים. בקבוצות המיקוד הקטנות יכלו המשתתפים להרחיב את תשובותיהם ולתת להן הסבר, גוון משל עצמם או סיווג נוסף.

ישראל והתפוצות - שני עולמות של יהדות?

יש הבדל משמעותי בין היהודים של ישראל, החיים במדינה יהודית שהדת בה היא עניין ציבורי, פומבי, לבין היהודים האמריקנים, החיים כמיעוט בקרב אוכלוסייה מגוונת הרואה בדת עניין של בחירה אישית. יתר על כן, בישראל השפה העברית והתרבות הישראלית-יהודית הן המסגרת התרבותית השלטת. לעומת זאת, יהודים החיים כמיעוטים בארצות הברית או בקהילות אחרות בתפוצות נמצאים, לעיתים קרובות, בתרבויות המוגדרות על ידי דתות אחרות, וההזדהות שלהם כיהודים היא וולונטרית. הגיוני להניח כי הקשרים שונים אלה ייצרו הבנות שונות למדי בשאלה מה פירושה של השאיפה להבטיח את העתיד היהודי. אך למרות זאת, הסיסמה "כולנו עם אחד", המבטאת את האתוס העיקרי של יהדות צפון אמריקה, כפי שהיא תוארה בספרו של ג'ונתן ווצ'ר (Woocher) מ-1985, "הישרדות מקודשת"¹, נחשבה ל"מנטרה" דומיננטית בקהילה, עד סוף שנות ה-90 של המאה ה-20. מגמה זו קיבלה חיזוק מן ההנהגה היהודית שצמחה מייד לאחר השואה ואשר הייתה עדה, בין מקרוב ובין מרחוק, לחוויות העוצמתיות והמעצבות של העשורים הראשונים של ישראל ולמאורעות 1967 (מלחמת ששת הימים), והתאבה במדינת ישראל.

פרדיגמה זו נכנסה לתהליך היחלשות במהלך העשור של שנות ה-90, שהוא לאחרונה מסיבות רבות. נמנה כמה מהן: ישראל נעשתה תלויה פחות בסיוע כלכלי מבחוץ, וכתוצאה מכך איבדה הנדבנות של יהדות צפון אמריקה מחשיבותה; יהדות צפון אמריקה נותרה ליברלית, בעוד ההנהגה הישראלית נתפסה יותר ויותר, בפרט בעשור האחרון, כמאמצת מהלכים מדיניים הנחשבים לא-ליברליים בעיני יותר ויותר אנשים. דוגמאות: הגידול במספר ההתנחלויות ובמספר התושבים בהן, המשך הכיבוש, חוק הלאום עצמו והאפשרות לסיפוח טריטוריאלי. ההקפאה של יישום פשרת הכותל (2017) והמשך האפליה של הזרמים הליברליים ביהדות חיזקו וגיבשו עוד יותר את התדמית הלא-ליברלית הזאת.

מתחים ומגמות אלה - שנדונו במחקרים ובמאמרים רבים והיו, באופנים רבים ושונים, נושא הדיאלוגים של המכון למדיניות העם היהודי בעבר - העמיקו בחודשים האחרונים. דוברים של ממשלת ישראל תחת ראש הממשלה בנימין נתניהו (כגון רון דרמר, השגריר לשעבר של ישראל בארצות הברית), הבהירו בראיונות לעיתונאים

Jonathan S. Woocher, *Sacred Survival: The Civil Religion of American Jews*, Bloomington, IN: Indiana University Press, 1986

ובהזדמנויות אחרות כי ממשלות נתניהו נטו יותר ויותר לפנות לקבלת סיוע למדיניותן מן הנוצרים האוונגליסטים והעדיפו את הפנייה אליהם על פני פנייה לזרם המרכזי הליברלי של הקהילה היהודית-אמריקנית.

ובכל זאת, לא ברור אם שינוי זה בפרדיגמה מתרחש במידה שווה בכל הקבוצות שבתפוצות. בשאלות אחדות היה הסקר של קבוצת מלבורן שונה משמעותית מזה של המשיבים מצפון אמריקה. קשה מאוד להסיק מסקנות על סמך מדגמים כה קטנים. חרף זאת, הבדל זה עשוי לרמוז על ההבדלים בין הקבוצות, ואנו נציע להלן הסברים אפשריים.

על פי הנושאים שהוזכרו לעיל, וכרקע לדיון על חוק הלאום, ביקשנו להעריך מה דעתם של המשתתפים על יחסי ישראל והתפוצות באופן כללי, ומה מידת ההזדהות ההדדית של יהודי ישראל והתפוצות מבחינת תחושת היסטוריה משותפת וסולידריות.

שתי השאלות שהוצגו בסקר בנושאים אלה היו כדלקמן:

ליהדות בארה"ב ובישראל יש מאפיינים שונים. בארצות הברית היהודים הם מיעוט; בישראל רוב; בארה"ב הדת היא פרטית והתנדבותית, בישראל היא ציבורית ומגולמת במדינה.

כשאתה חושב על ההבחנות הללו, האם אתה מאמין ש:

1. למרות ההבחנות הללו, בעניינים מהותיים כל היהודים דומים ויכולים להזדהות זה עם זה.

2. יש מרחק גדול בין יהודים אמריקאים לישראלים.

רוב המשתתפים המבוגרים יותר, המקושרים יותר לפדרציות ולארגונים יהודיים, השיבו כי "בנושאים מהותיים, כל היהודים דומים ויכולים להזדהות זה עם זה" (צפון אמריקה - 60%; מלבורן - 58%). בדומה, הרוב בקבוצת גיל זו השיבו כי למרות ההבדלים שפורטו בשאלה הקודמת, "יהודי התפוצות ויהודי ישראל חולקים במידה רבה היסטוריה משותפת ותחושת סולידריות" (צפון אמריקה - 53%; מלבורן - 66%). כלומר, המשתתפים ממלבורן השיבו תשובות דומות לתשובות המשתתפים היותר מבוגרים בפדרציות של צפון אמריקה. היות שהזהות שלהם דתית וימנית יותר ומידת הדתיות שלהם רבה יותר, אין בממצא זה משום הפתעה.

בקבוצות המפוצלות התייחסו משתתפים אלה למאורעות היסוד של ההיסטוריה היהודית והדת היהודית, כמו מתן תורה בהר סיני וההיסטוריה המשותפת של הרדיפות. אלה, לדעתם, סיפקו את הבסיס ליכולת של יהודים באשר הם להזדהות עם יהודים אחרים ואת תחושת ההיסטוריה המשותפת והסולידריות. אחד המשתתפים (משיקגו) אמר על ההיסטוריה המשותפת של השואה: "כעם, כמעט שהושמדנו לחלוטין, וכעת אנו חייבים זה לזה אהבה ותמיכה ללא תנאי". משתתף מצפון ניו ג'רסי

קבע כי "אנו חולקים היסטוריה משותפת בת אלפי שנים. כולנו באנו ממקום כלשהו, וכולנו היינו פעם יהודי תפוצות". בדיון בניו יורק העיר אחד המשתתפים: "כשאני חושב על ההיסטוריה המשותפת, אני חוזר למעמד שבו כולנו עמדנו יחד על הר סיני".

לעומתם, 55% מן המשתתפים בקבוצות דוברות האנגלית הצעירות יותר (העמיתים המורים של "מסע" והסטודנטים מאוניברסיטת קולומביה) גרסו כי יש "מרחק רב בין יהודי ישראל לבין יהודי התפוצות". בקרב הישראלים הסכימו עם קביעה זו 52% מהמשתתפים. בדומה לכך, 60% מקבוצת הגיל הצעירה יותר דוברת האנגלית סברו כי יהודי התפוצות ויהודי ישראל חולקים היסטוריה משותפת ותחושת סולידריות רק "במידה מסוימת". בקרב הישראלים שיעור המשיבים כך היה 71%.

המשתתפים הצעירים סיפקו את הסיבות לתשובתם זו בקבוצות המפוצלות. הם אמרו כי אומנם אין ספק שהייתה חוויה היסטורית משותפת בעבר, אך בשני הדורות האחרונים החוויה של כל קהילה יהודית שונה מאוד מהחוויות של הקהילות היהודיות האחרות. הישראלים התנסו בהקמת מדינת לאום משלהם, ובזו נכללים חוויות וניסיונות ייחודיים כגון שירות צבאי. בה בעת, ההתנסות של הקהילה היהודית בצפון אמריקה היא של חיים כמיעוט בחברה בתר-תעשייתית מתקדמת ובמשטר דמוקרטי. על כך אמר אחד המורים העמיתים ב"מסע": "ההיסטוריה של העבר היא משותפת, אך ההיסטוריה של יהודים אינדיבידואלים כבר אינה משותפת, והדבר עלול להשפיע על תחושת הסולידריות". ומשתתף מקליבלנד אמר כי הוא אינו "מרגיש את ההיסטוריה באותו אופן [...] אני יודע שיש היסטוריה משותפת, אני מתחבר יותר לנושאים, אני לא מרגיש את אותה היסטוריה משותפת".

הנתונים המוצגים כאן תואמים את הנתונים שהוצגו במאמרים ובמחקרים רבים בנושא השינויים הדוריים בקהילה היהודית-אמריקנית. מה שעלה מקבוצות המיקוד הקטנות בדיאלוג עשוי, אולי, לספק תובנה נוספת: הזהות היהודית של קבוצות הגילים הצעירים היא פחות בסיסית, פחות "בראשיתית", פחות "מיתית", פחות "בקישיקעס". משום כך היא מתכתבת לא רק עם המאורעות המייסדים וה"מיתיים" של ההיסטוריה היהודית, אלא גם מתייחסת להיסטוריה היהודית בימי חייהם של המשתתפים או של הוריהם. היא רציונלית יותר ותלויה יותר בנתונים אמפיריים, כגון ההבדלים בין ניסיון החיים של צעירים יהודים בישראל ובין ניסיון החיים של צעירים יהודים בתפוצות.

בקרב הסטודנטים הישראלים היו שדיברו על הא-סימטריה ביחסים. הם סברו כי לישראלים אין אמפתיה לחיים היהודיים בתפוצות וכי ישראל אינה נותנת מקום כלשהו לתנועה הרפורמית בחיים הישראליים. הם ציינו כי הישראלים מצפים לכסף ולתמיכה, אך אינם נותנים דבר בתמורה.

דעות על יישום סעיף 6 של חוק הלאום

ההמחויבות כלפי התפוצות בחוק הלאום מתאימה לגמרי להיגיון הפנימי של החוק. סעיף 1(ב) של החוק קובע כי "מדינת ישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי, שבה הוא מממש את זכותו הטבעית, התרבותית, הדתית וההיסטורית להגדרה עצמית".

אם מדינת ישראל מממשת את זכות ההגדרה העצמית לעם היהודי כמכלול, אזי מתחייב מכך שעליה לתחזק ולחזק את הקשר שלה ואת מחויבותה כלפי העם היהודי כמכלול, לרבות הקהילות החיות מחוץ לישראל.

ואולם מה באשר לקהילות התפוצות עצמן? כיצד הן רואות מחויבות זו מצידה של ממשלת ישראל, בייחוד לנוכח כל מה שקרה ביחסי ישראל והתפוצות בשלושת העשורים האחרונים? יתר על כן, ולא פחות חשוב, כיצד רואים יהודי התפוצות את יישומו של חוק כזה? אילו פעילויות ותוכניות יש לדעתם ליזום על מנת לסייע ביישום החוק? כיצד יקדם יישום החוק באופן קונקרטי את הקשרים בין התפוצות לבין מדינת ישראל וכיצד הוא ישמר את המורשת הדתית, התרבותית וההיסטורית של העם היהודי בקרב קהילות יהודיות בתפוצות?

הקדשנו את החלק העיקרי של דיוני הדיאלוג לנושאים אלה. ברם אף שבסעיף 6 של חוק הלאום יש שלושה סעיפי משנה, לא התייחסנו לסעיף משנה (א), שמתייחס לנושאים ביטחוניים, והשארנו עניין זה לגופים הרלוונטיים. דיוני הדיאלוג התמקדו בקשרים שבין התפוצות לישראל ובשימור מורשת העם היהודי, דהיינו בחינוך יהודי.

במענה על הסקר נתנו כל הקבוצות תשובה חיובית ביותר על השאלה אם הן תקדמנה בברכה מעורבות מוגברת של מדינת ישראל בשימור קשרי העם היהודי עם מדינת ישראל ובשימור מורשתו של העם היהודי. אך נמצאו הבדלים בין הקבוצות: יותר מ-93% מקבוצות הפדרציות הצפון אמריקניות וקבוצת מלבורן אמרו כי יקדמו בברכה מעורבות כזו; בקרב הישראלים -83%; בקבוצות המורים הצעירים העמיתים של "מסע" -74%.

בסקר נתבקשו המשיבים לענות "כן" או "לא" על השאלה, אבל המשתתפים בקבוצות המיקוד התבקשו לתת תשובות מפורטות ומגוונות יותר. וכך, היו בהם שהביעו הסתייגויות ממעורבות כזו, כפי שהומחש בהערה מצידו של משתתף מניו יורק: "זו חוצפה להגיד לקהילות כיצד לעשות חינוך יהודי!". משתתף מקליבלנד אמר כי יקדם בברכה תמיכה ישראלית, אך רק כחלק מדו-שית. "[ישראל] עלולה להתנהג כמו פיל בחנות חרסינה ולגרום יותר נזק מתועלת". כמה משתתפים, בהם מחנכים שהוזמנו על ידי פרויקט החינוך היהודי, הביעו את חשדם כלפי המטרות הישראליות והתנאים שישראל עלולה להצמיד למעורבות כזו.

הדיאלוג חתר לפירוט רב יותר בשני נושאים. הראשון הוא שימור המורשת התרבותית, ההיסטורית והדתית של העם היהודי. אף שעניין זה עשוי להתייחס למגוון רחב מאוד של פעילויות, התמקדנו בחינוך יהודי במובנו הרחב ביותר, כלומר לא רק בתי ספר אלא גם מחנות קיץ, ביקורים בישראל ותוכניות ופעילויות אחרות. הנושא השני הוא שימור הקשרים בין ישראל לבין יהודי התפוצות.

מעורבותה של ישראל בחינוך היהודי בתפוצות

בהמשך לשאלה על המעורבות הישראלית שאלנו גם על סוג המעורבות והתמיכה שעל ממשלת ישראל לספק לחינוך היהודי בתפוצות. ספציפית שאלנו גם על פיתוח תוכניות לימוד וגם על הענקת מימון לצורך הסרת המחסומים הפיננסיים המעיקים על המבקשים ללמוד בבתי ספר, להשתתף במחנות קיץ יהודיים או להשתתף בתוכניות חינוכיות אחרות. קצת יותר ממחצית מהנשאלים (53.7%) תמכו ברעיון שעל ממשלת ישראל להציע מימון יחד עם מעורבות בתוכניות הלימוד או בצורות תוכן אחרות, או שעליה רק לספק מימון ובלי מעורבות כלשהי בתוכניות עצמן.

מקצת התומכים ברעיון המימון על ידי ישראל הציעו שיש לייעד אותו לתוכניות מסוימות, כגון מחנות קיץ יהודיים (שלתחושתם הם אפקטיביים במיוחד בקידום זהות יהודית) או לתוכניות המתבססות על התנסויות חווייתיות בישראל. אחרים גרסו שעל התמיכה להיות רחבה יותר, כפי שניסח זאת משתתף מניו יורק: "רבים רואים באדהה את הסרת המחסומים הפיננסיים המעיקים על השתתפות בבתי ספר ובמחנות יהודיים, או על השתתפות בתוכניות חינוכיות".

ואולם בה בעת היו משתתפים שהביעו הסתייגויות. אלה התייחסו, בראש ובראשונה, לדאגות בעניין התנאים שממשלת ישראל עלולה להצמיד למימון כזה. כפי שהעיר משתתף מקליבלנד: "תמיכה פיננסית היא דבר נחמד, ואם היא עומדת להגיע, זה מצוין. אבל ייתכן שתנאים אינם דבר טוב". משתתף אחר מקליבלנד ניסח את הדברים ביתר חריפות: "[תמיכה כזו] מדאיגה אותי. היא עלולה להפוך לתעמולה ממשלתית שמטרתה להעביר מסר לתפוצות". משתתף אחר הביע את דאגתו באומרו שהוא יקדם בברכה את "הנמכת המחסומים הכספיים בחינוך, במחנות וכו'. אך האם מוצמדים לה תנאים?". אפשר שהביטוי הברור ביותר להסתייגויות מסוג זה הופיע בתשובה לשאלה פתוחה בסקר: "אני חש אי-נוחות לגבי פוליטיקה מפלגתית של ממשלות ישראליות שיעצבו את החינוך היהודי בארצות הברית; הייתי מעדיף לראות את ממשלת ישראל משקיעה בהוזלת התיירות או בקידום חינוך של הישראלים לגבי החיים היהודיים בארצות הברית".

משתתפים אחרים ביטאו את הסתייגויותיהם אחרת. כמה מהם, כאמור, חשבו כי מעורבות כזו היא פטרונית. היו בהם שחשבו כי מוטב שישראל תשקיע את כספה במערכת החינוך הישראלית, במיוחד בנושא התפוצות. כך לדוגמה, משתתף מקליבלנד הכריז כי ממשלת ישראל "צריכה להשקיע בכך שישראלים ילמדו על התפוצות". נושא זה חזר ועלה בדיוני הדיאלוג בתשובות לשאלות שהצגנו. משתתף מניו יורק הביע את דעתו ש"מוטב שישראל תדאג לחינוך ליהדות שלה עצמה, לפני שהיא תתחיל בחיזוק החינוך היהודי בתפוצות". קביעה זו חזרה ונשמעה בקבוצות רבות.

רוב גדול יותר - 63.6% (לעומת 53.7% שתמכו במעורבות של ישראל רק באמצעות מימון) - תמכו בהיגד שישראל צריכה לפעול על מנת לחזק את תוכנית הלימודים ואת תוכני החינוך היהודי. גם כאן, התמיכה הובעה בדרכים מגוונות. משתתפת מצפון ניו ג'רזי הדגישה: "הצורך האמיתי אינו לפעול בקרב היהודים האורתודוקסים או הקונסרבטיבים. על מדינת ישראל להתרכז ביהודים שאינם שייכים לארגון או לזרם כלשהם, או ששייכותם רופפת [...] ישראל צריכה להתרחק מסבסוד של ישיבות. הישיבות אינן זקוקות לכך". היו שטענו כי ישראל אומנם יכולה לסייע בתפוצות בחינוך על ישראל, ובפרט בהוראת השפה העברית, אולם תרומתה לחינוך יהודי בצפון אמריקה מוגבלת, משום שלישראלים אין הבנה מספקת באשר לקהילה היהודית שם. כפי שקבע איש חינוך משיקגו: "יש נתק גדול בין החיים היהודיים באמריקה לבין החיים היהודיים בישראל, כך ש[מעורבות של ממשלת ישראל] לא תביא תועלת בתחומים רבים של תוכניות הלימודים. אבל אנחנו זקוקים לסיוע רב מאוד בהוראת הלשון העברית".

גם בקרב הסטודנטים הישראלים היו שסברו כי אל לה לממשלת ישראל להתערב בחינוך היהודי בתפוצות. טענתם הייתה שיש להשאיר לקהילות התפוצות עצמן את הנחלת הבנותיהן בעניין יהדות וחיים יהודיים.

קשרי ישראל והתפוצות

את החלק הזה של דיוני הדיאלוג, גם בשאלון בכתב וגם בקבוצות המיקוד, פתחנו בשאלה שלהלן:

אנא שקלו מה אתם מחשיבים כמטרות העיקריות של חיזוק הקשרים בין ישראל ליהודי התפוצות?

- לחזק את הסולידריות
- לחזק את היכולת לסנגור ישראלי יעיל מצד יהודי התפוצות

- לחזק את ההבנה ההדדית - יהודי התפוצות של ישראלים; ישראלים של יהודי התפוצות
- להרחיב את הידע על האחר ואת ההבנה של רוחב הספקטרום של השקפות בישראל ובתפוצות
- לפתח מערכות יחסים בין ישראל לתפוצות
- אָחֵר
- הבחירה שזכתה לתגובות הרבות ביותר הייתה "חיזוק ההבנה ההדדית" - 38% מן התגובות בקרב הקבוצה כולה. להלן התפלגות התגובות:
- צפון אמריקה - 42%
- ישראלים - 35%
- המורים העמיתים של "מסע" - 38%
- מלבורן - 16%

כפי שצוין לעיל, בכמה שאלות שנשאלו בסקר הייתה קבוצת מלבורן חריגה. התשובה שקיבלה אצלה את מספר התגובות הגדול ביותר הייתה "חיזוק התמיכה והסיוע ההדדיים". יהודי צפון אמריקה, ובעיקר יהודי ארצות הברית, מודעים לכך שהם מחזיקים בדעות שונות מדעותיהם של ממשלות ישראל ושל רבים מהישראלים. דומה שזו הסיבה העיקרית לכך שהם חושבים כי "הבנה הדדית" היא יעד מרכזי של קשרי ישראל והתפוצות. כפי הנראה, הם מקווים כי העמקת ההבנה ההדדית תוביל למודעות חזקה יותר למגוון נקודות הראות בנושאי מפתח ולהבנת הסיבות להשקפות השונות שמקודמות גם בקרב יהודי התפוצות וגם בקרב יהודי ישראל. לנוכח הזהות האורתודוקסית והנטייה היחסית לימין של המשתתפים ממלבורן, ייתכן שהם חווים חילוקי דעות פחותים עם ישראל. משום כך אפשר שהם שמים דגש פחות על "הבנה הדדית" ומתרכזים יותר בהיבטים המעשיים של הסולידריות הקיימת, ומכאן נובעת ההדגשה של "תמיכה וסיוע הדדיים".

השאלה הבאה בסקר הייתה אם המשיב חושב שמפגשים רבים יותר בין אנשים רגילים מישראל ומהתפוצות יוכלו לחזק את קשרי ישראל עם התפוצות. ניתנו שלוש אפשרויות תשובה:

- זה נחמד, אבל מה שחשוב באמת זה שיתוף פעולה והבנה בין מנהיגים
 - אני חושב שזה יכול לתרום תרומה משמעותית
 - זה הדבר האמיתי: יהודים ישראלים ויהודים אמריקאים יוצרים חברויות וקשרים חברתיים של שיתוף פעולה וסולידריות
- התשובה הנבחרת ביותר (44%) הייתה שזה יכול לתרום תרומה משמעותית. 38% ענו כי "זה הדבר האמיתי: יהודים ישראלים ואמריקאים יוצרים חברויות וקשרים

חברתיים של שיתוף פעולה וסולידריות". שתי תשובות אלה נבחרו, יחד, בידי 83% מן המשיבים.

לבסוף שאלנו: "אילו מסגרות לדעתך יכולות לקדם את קשרי ישראל-תפוצות באופן מועיל?". התשובה שקיבלה תגובות חיוביות יותר מהאחרות הייתה "בילוי (שבוע או חודש) עם אנשים שאינכם מסכימים איתם". בצפון אמריקה בחרו 41% בתשובה זו. הדוגמאות לכך היו שקבוצת יהודים ליברלים משכונת וסט סייד מנהטן יתארחו במשך שבוע ימים בקריית ארבע או שיהודים אורתודוקסים משכונת בורו פארק ברוקלין יתארחו במשך שבועיים בתל אביב.

שאלה זו היא שאלת המשך לאותה נטייה שראינו קודם לכן - שקשרי ישראל והתפוצות אמורים לעודד מפגשים בין אנשים החלוקים בהשקפותיהם, ועל הצדדים היריבים להכיר ולהבין זה את זה כדי לשמור על יחסים טובים ביניהם חרף חילוקי הדעות. אומנם יש להודות כי חילוקי דעות דתיים ופוליטיים בין חילונים לדתיים, בין ניצים ליונים, בין ימין לשמאל, קיימים גם בתוך הקהילות הישראליות וקהילות התפוצות, אבל המשטר הדמוקרטי בישראל מאפשר לחלקים מסוימים בחברה לצבור עוצמה ולנצל את כוחה של המדינה. עניין זה עשוי להדגיש את חילוקי הדעות בנושאי מדיניות (התנחלויות, פשרת הכותל), אך אין הוא יכול להתרחש בקהילות היהודיות הוולונטריות בתפוצות.

גם כאן, התגובות ממלבורן היו החריגות: רק 8% השיבו כי על הסוכנות היהודית או על ממשלת ישראל לקדם ביקורים בקרב אנשים שאין ביניהם הסכמה; 41% השיבו כי על הסוכנות היהודית או ממשלת ישראל לקדם תוכנית לימודים על העמיות היהודית. כלומר, בקבוצת מלבורן לא נראה שאי-הסכמה בין יהודי ישראל לבין יהודי התפוצות היא בעיה מרכזית. אין בממצא זה משום הפתעה לנוכח הנטייה היחסית דתית וימנית שלהם. דומה שהמשתתפים ממלבורן רואים במסגרות של העמיות והסולידריות היהודית מסגרות נתונות וקיימות, והם שואפים לחזק אותן.

קבוצת מלבורן הייתה קטנה; 24 משתתפים. אין להיחפז אפוא בהסקת מסקנות מוצקות, אפילו לא לגבי הקהילה היהודית של מלבורן עצמה. עם זאת, אפשר שקבוצה זו מייצגת "טיפוס אידאלי"² אחר - שונה מזה של המשתתפים הצפון אמריקנים: ימני יותר, דתי אורתודוקסי יותר ועם פחות חילוקי דעות עם ישראל כמדינה ועם החברה הישראלית. אין ספק שנדרש מחקר נוסף כדי לקבוע את המידה ואת המקום החברתי והגאוגרפי של "טיפוס אידאלי" זה, כמו גם את מאפייניו.

².

התגובות לשאלון הסקר הודהו בקבוצות המיקוד. גם באלו הצפון אמריקניות דיברו רבים מן המשתתפים על ההבנה ההדדית בתור היעד של קשרי ישראל והתפוצות. אחד המשתתפים משיקגו, לדוגמה, שהצביע על ההבנה ההדדית כיעד, הדגיש כי עליה להיות דו-סטרי, כלומר הבנת ישראל מצד התפוצות והבנת התפוצות מצידה של ישראל. ולכן על המשלחות ועל החינוך להיעשות בשני הכיוונים, או כפי שניסח זאת משתתף אחר משיקגו: "יש תחושה שמערכת היחסים בין ישראל לאמריקה היא כזו שבה צד אחד אומר לצד השני מהו הדבר שנכון לעשותו, בניגוד להבנה הדדית ולהיכרות של ממש [...] להכיר איש את רעהו, אחד לאחד - זהו החלק החשוב ביותר במערכת היחסים הזאת".

התעקשות זו על הדדיות ההבנה חזרה ונשנתה ברבות מקבוצות המיקוד, ונראה שהיא קשורה לתחושתם של יהודים רבים בתפוצות שהיהודים בישראל אינם יודעים הרבה על יהודי התפוצות, וגם אינם מבינים אותם. כך ניסח זאת משתתף משיקגו: "[אנחנו] ממש חייבים להתמקד בכך שנוודא שישראל מבינה את יהודי ארצות הברית. אנחנו מבליים זמן רב בניסיונות להבין אותם, ואנחנו לא בטוחים כמה זמן הם מקדישים כדי להבין אותנו". או בניסוחו של משתתף מקליבלנד: "הישראלים צריכים להבין יותר את התפוצות, את היצירתיות של התפוצות, מה עושות התפוצות למען יהודים מסוימים". ובניסוחו הבוטה של רב מניו ג'רזי: "אנחנו צריכים ללמד את הישראלים על התפוצות".

כמה מן הסטודנטים הישראלים הסכימו עם הערכה זו. לדעתם, כדי שיהיה להם קשר משמעותי עם יהודי התפוצות, הסטודנטים הישראלים חייבים ללמוד הרבה יותר על יהודים אלו: מי הם, על מה הם חושבים, מהן דאגותיהם? היו משתתפים בקבוצה הישראלית שהודיעו כי הם לא ישתתפו באופן פעיל מכיוון שנושא הדיאלוג - יחסי ישראל-תפוצות - אינו "מדבר" אליהם כלל. הם אינם יודעים מאומה על הנושא ומעולם לא חשבו עליו. עם זאת, הם אמרו שאף שהם לא ידברו, הם ישמחו להקשיב. משתתפים אחרים סיפרו כי הם שירתו כשליחים או שליחי שנת שירות (שינשינים) בקהילות בתפוצות ולכן הם השתתפו בדיונים בהתלהבות.

בדיון על הדרכים לקשירת הקשרים, עלו רמות שונות של קשר. היו ששמו דגש על רעיונות מופשטים כגון "עמיות" או "סולידריות", אך הרוב הביעו דעה בעד קשרים אישיים. "חוויות אישיות הן הדרך החזקה ביותר לחיזוק קשרים", אמר אחד המשתתפים. ואחר החרה החזיק אחריו: "יחסי אחד על אחד הם העוצמתיים ביותר". משתתף מניו יורק הדגיש כי "עלינו להיות יצירתיים בקשר. לא רק ברמת המנהיג אלא גם ברמת היהודי ברחוב".

משתתפים רבים צירפו את יעד ההבנה ההדדית לקשרים אישיים: "הכול ינבע מן ההבנה שחשוב לקיים את הקשר האישי". משתתפת מניו ג'רזי אמרה: "אני מאמינה כי פיתוח יחסים בין אנשים יביא את כל השאר [...] כאשר אנו רואים זה את זה במסגרת של ידידות, אנו רואים זה את זה כפי שאנחנו באמת". אפילו מי שדיברו על עמיות ועל סולידריות אמרו כי הדרך הטובה ביותר להשיג אותן היא על ידי קשרים אישיים ויחסי ידידות בין אנשים רגילים.

סיכום: מיחסים חד-קוליים ליחסים רב-קוליים

הממצאים הכמותיים והאיכותיים של דיאלוג זה מלמדים כי יחסי ישראל והתפוצות מקבלים בהדרגה אופי חדש. בעשורים קודמים ניתן היה, אולי, לאפיין אותם בסיסמה "אחד אנחנו", ואולם לא כך היום. יהודי התפוצות ויהודי ישראל מודעים מאוד להיסטוריה, לחוויות ולהבדלי הדעות ביניהם מכדי להסכים באופן פשטני עם הקביעה ש"אחד הם". כאמור, יהודי התפוצות זהירים וחשדנים במידה מסוימת כלפי המניעים והמטרות של ממשלת ישראל. אחד ההיבטים המעניינים שהתגלו בדיאלוג היה שהמשתתפים שהפגינו חשדנות וביקורת נוקבות יותר כלפי ישראל היו גם בעלי הידע הרב יותר על העולם היהודי ועל היהדות, והם היו גם המעורבים יותר בהם. המשתתפים החשדניים והביקורתיים ביותר היו אנשי החינוך היהודים שזומונו על ידי פרויקט המחנכים היהודים ו"הלל" שבאוניברסיטת קולומביה. לאוניברסיטת קולומביה יש תוכנית בעלת חשיבות ברמה הכלל-ארצית ללימודי יהדות וישראל, ולומדים בה סטודנטים יהודים אורתודוקסים וקונסרבטיבים רבים.

ואולם, כפי שראינו, יהודי התפוצות גם רוצים מאוד בקשר עם מדינת ישראל ועם העם בישראל.

הסיסמה "אחד אנחנו", שצמחה בזמן מלחמת יום הכיפורים, מעולם לא הייתה אמורה להתפרש מילולית. איש לא חשב שחיהם של חיילים ישראלים, שלחמו אז במוצבים ובטנקים ברמת הגולן ולאורך תעלת סואץ, חולקים חוויות יום-יומיות דומות עם יהודים אמריקנים החיים בביטחון יחסי. הביטוי "אחד אנחנו" ביטא את ההכרה בכך שלמרות הנסיבות השונות של חיי היום-יום, המנהיגות היהודית העולמית מחזיקה בהשקפת עולם משותפת באשר למה שיש לעשות על מנת להבטיח את קיומם של מדינת ישראל והעם היהודי.

אפשר לכנות סוג כזה של יחסים "יחסים מונופוניים" (חד-קוליים, ביוונית). מדובר במערכת יחסים המתקיימת בין אנשים נבדלים ושונים זה מזה שבעניינים הרי גורל

הדמיון ביניהם רב, ואז הם מדברים "בקול אחד". בשיחה מונופונית בני השיח חולקים אותם הנחות, נקודות ראות ויעדים, ממש כפי שביצירה מוזיקלית מונופונית יש נושא או מנגינה דומיננטיים, וכל הקולות או הכלים שותפים להם או משרתים אותם. לעומת זאת, רב-קוליות (פוליפוניה) מורכבת מכמה קולות, שכל אחד מהם מנגן מנגינה עצמאית משלו. במוזיקה פוליפונית מוצלחת מגוון הקולות והמנגינות יוצר צליל נעים לאוזן. וכך, בשיחה פוליפונית, נקודות ראות, הנחות ויעדים שונים מאוד אלה מאלה נתקלים זה בזה ויוצרים ביניהם פעילות גומלין.

דומה שמה שמתחולל בהדרגה, החל מן העשורים האחרונים של המאה ה-20, הוא שהקולות של יהודי התפוצות הופכים להיות יותר ויותר עצמאיים ונפרדים מן הקולות הישראליים. הנתונים שאספנו מצביעים על כך במגוון אופנים - למן העובדה שכמעט מחצית מן המשתתפים ראו "מרחק רב בין התפוצות לבין מדינת ישראל" ועד לתחושה, החוזרת ונשנית, שישראלים אינם יודעים הרבה על היהודים בתפוצות ואינם מבינים אותם, וייתכן אפילו שבכלל לא אכפת להם שזה המצב. ובדומה לכך, אף שיהודי התפוצות מודעים ליתרונות הטמונים במעורבות ישראלית בחינוך היהודי בתפוצות ובחיזוק הקשרים בין שתי הקהילות, בפרט כשמדובר במימון, הם גם חשדנים כלפי מעורבות זו. הם חשדנים כלפי מטרות ממשלתיות ישראליות וכלפי התנאים שממשלות ישראל עלולות לדרוש בתמורה לתמיכתן. הם גם תוהים היכן ישראל עשויה להתערב באופן מועיל, והאם התערבות כזו עלולה להיות בעייתית.

בה בעת, המשתתפים מן התפוצות בדיאלוג זה רוצים באמת ובתמים בקשר עם מדינת ישראל ועם יהודים ישראלים. הם שואפים לקשר אישי המוביל לידידות ולהבנה הדדית. עם זאת, הם מבינים כי הקשר הזה הוא בין שתי קהילות שונות שיש להן הנחות, נקודות ראות ויעדים שונים. במילים אחרות, חזונום הוא מפגש פוליפוני. וכך, נראה שיחסי ישראל והתפוצות עוברים מתבנית מונופונית לתבנית פוליפונית. אף שהיעדים, נקודות הראות וההנחות השונים עלולים לגרום לכך שבין ישראל לבין התפוצות יתקיים "שיח חירשים", רבים ממשתתפי הדיאלוג הביעו תקווה כי על ידי השגת הבנה הדדית הם יוכלו להשיג גם שיח פורה, פוליפוני. הם אמרו כי הם רואים ברכה במפגש כזה; או כפי שניסח זאת משתתף מניו יורק: "כל היהודים מועשרים מקשר עם האחר. זה לא רק דבר שאנחנו חייבים לעשות, אלא זה דבר שמביא לנו תועלת".

בסופו של דבר, הפרספקטיבות השונות של הקהילות בצפון אמריקה ובישראל מחלחלות לשטח כבר זמן-מה. שורשי ההבדלים בהקשרים השונים ובנסיבות השונות של החיים היהודיים בצפון אמריקה לעומת החיים היהודיים בישראל. כל אלה חוזקו ותוגברו על ידי ההתפתחויות הפוליטיות שהזכרנו דוגמת המשך

הכיבוש של הגדה המערבית והתוודעותם של יהודי צפון אמריקה לנקודת הראות הפלסטינית. גם בדיאלוג של שנת 2021 משתקפות הפרספקטיבות והגישות השונות של התפוצה הצפון אמריקנית לעומת אלה של ישראל, והן באות לידי ביטוי בכך שיהודי התפוצות עוסקים בשאלה כיצד יש ליזום, לארגן ולנהל אירועים ותוכניות של ישראל-תפוצות.

ממצא נוסף של הדיאלוג הוא שישנן אוכלוסיות תפוצות שונות, בעלות אוריינטציות וצרכים שונים. נראה שקהילת מלבורן, עם האוריינטציה היחסית דתית וימנית שלה, מתנסה במידה פחותה באי-הסכמות בין גישותיה לבין הגישות הישראליות. לפיכך היא אינה רואה בהבנה ההדדית יעד של קשרי ישראל והתפוצות. אדרבה, רוב גדול בקרב המשתתפים ממלבורן בחרו ב"סיוע ובתמיכה הדדיים" כיעד. יתרה מזו, הקבוצה ממלבורן, שלא כמו הקבוצות מצפון אמריקה, לא בחרה ב"להיפגש עם אלה שאנו חולקים עליהם" כמסגרת מועילה לקידום קשרי ישראל והתפוצות. במקום זה היא המליצה על חיזוק תוכניות לימודים של עמיות יהודית. וכך, בשעה שבעיני היהודים הליברלים של צפון אמריקה, השגת הבנה הדדית עם יהודי ישראל בהיבטים יסודיים של החיים היהודיים והעתיד היהודי נראית חשובה, המשתתפים ממלבורן התמקדו יותר בתוכניות קונקרטיות המבטאות ומיישמות סולידריות יהודית.

המלצות מדיניות

1. על ממשלת ישראל להשקיע ביצירת מרחב של תוכניות לימודים בבתי הספר הממלכתיים בישראל לשם לימוד ההיסטוריה של התפוצות והחיים היהודיים כיום מחוץ לגבולות ישראל. לשם כך יידרש, בראש ובראשונה, מאמץ מתואם לגיוס הנהגת תחום החינוך בישראל להשקיע זמן ומשאבים לנושא "לימודי תפוצות" במסגרת היעדים החינוכיים. גיוס כזה יחייב שינוי בסדרי העדיפות החינוכיים והערכיים, וכן השקעה בפיתוח תוכניות לימודים וקידום מקצועי לאנשי ונשות החינוך הישראלים בבתי הספר הממלכתיים בישראל. שינוי זה יחייב הקצאת משאבים פוליטיים וכספיים גדולים.

2. יש ליצור יחסי ידידות בין היהודים בישראל ליהודי התפוצות ולחזק את ההבנה ההדדית ביניהם. בקרב המשתתפים בדיאלוג שררה הסכמה רחבה שלתוכניות וליוזמות שמשתתפים בהן יחד יהודים ישראלים ויהודי תפוצות יש ערך קריטי ביצירת יחסי הידידות ובחיזוק ההבנה ההדדית הללו. אף שישנן מסגרות רבות שמפגשים מסוג זה מתקיימים בהן, רבות ממסגרות אלה מיועדות אך ורק להנהגה ולמי שמעורבים יותר מאחרים בחיים היהודיים. משום כך מומלץ שממשלת ישראל תקצה סכומים גדולים, נוסף על מימון שווה מן התפוצות, לסבסוד של משלחות מהתפוצות - מבתי כנסת, ממרכזי קהילות יהודיים ומסניפי הלל - ותפגיש אותן עם גופים ישראליים עמיתים (דוגמת עיריות ומרכזי קהילות). משתתפי הדיאלוג הביעו במגוון דרכים את הדעה שלגידול ממשי במספרן של תוכניות מסוג זה תהיה השפעה חיובית על חיזוק היחסים ישראל-תפוצות. במסגרת המוצעת יש לשקול גם קיום מפגשים בין קבוצות שיש ביניהן מחלוקת. מפגשים כאלה יש לתכנן ולהכין בקפדנות, בכלל זה הכשרת מנחים ובחינת מגוון צורות מפגש.

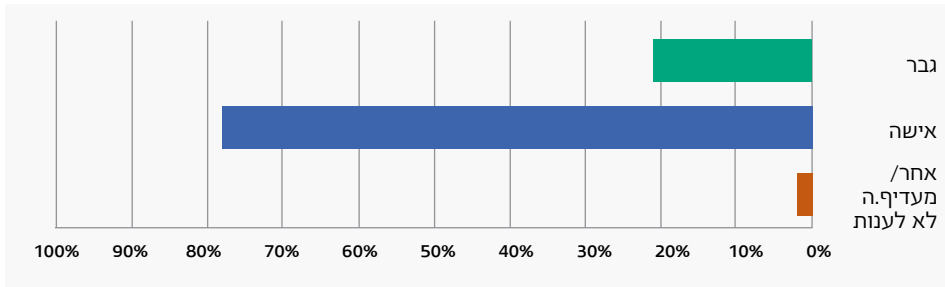
3. כפי שמצוין בדוח זה, משתתפי הדיאלוג היו גם פתוחים לשקול דרכים למעורבות של ממשלת ישראל בחיזוקן של חינוך יהודי בתפוצות ובה בעת זהירים לגבי מעורבות ממשלתית שכזו. כל המשתתפים הדגישו את הצורך בהתייעצות מעמיקה ובתכנון משולב. כדי לפתח עבודה משותפת, שתהיה מוסכמת על כל הגורמים הרלוונטיים, מומלץ שמשרד ראש הממשלה ומשרד התפוצות יקימו מסגרת להיוועצות בהנהגת התפוצות. שורת נושאים נדונו בדיאלוג, ובכללם השקעה בפיתוח של תוכניות לימודים, סבסוד השתתפות במחנות קיץ ובלימודים בבתי ספר יומיים יהודיים ופיתוח מקצועי. כל אחד מן התחומים האלה ראוי לדיון במסגרת המשולבת.

נספח 1

שאלות ותשובות

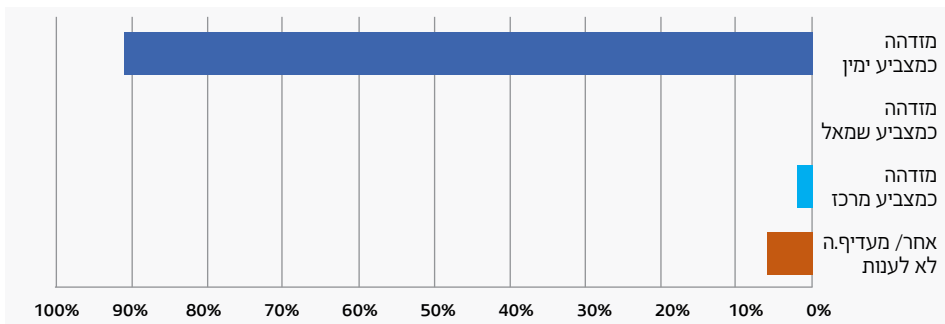
1 מגדר

ענו 48 | לא ענו: 0

מספרים מוחלטים	אחוזים	מגדר
10	20.83%	גבר
37	77.08%	אישה
1	2.08%	אחר \ מעדיף לא לענות
48		סה"כ

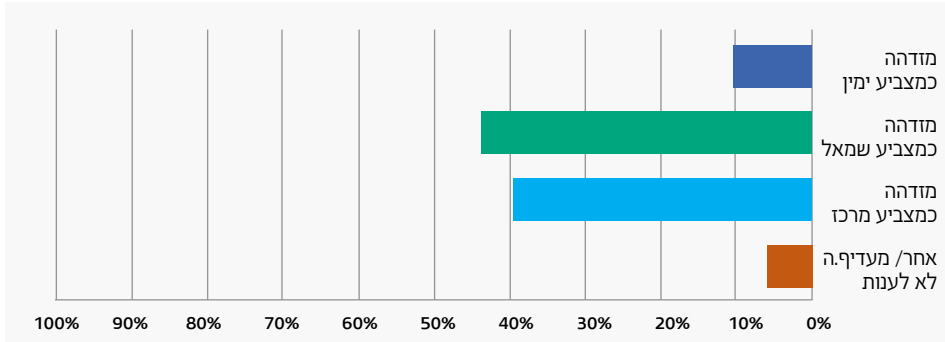
2 דת

מספרים מוחלטים	אחוזים	דת
44	91.67%	יהודי
0	0.00%	מוסלמי
1	2.08%	נוצרי
3	6.25%	אחר \ מעדיף לא לענות
48		סה"כ

3 מבחינה פוליטית אתה

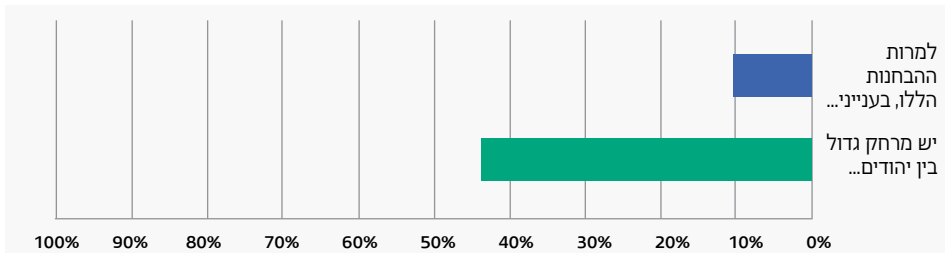
ענו: 0 | לא ענו: 0

מספרים מוחלטים	אחוזים	תיאור
5	10.42%	מזדהה כמצביע ימין
21	43.75%	מזדהה כמצביע שמאל
19	39.58%	מזדהה כמצביע מרכז
3	6.25%	אחר \ מעדיף.ה לא לענות
48		סה"כ

4 ליהדות בארה"ב ובישראל יש מאפיינים שונים. בארצות הברית היהודים הם מיעוט; בישראל רוב; בארה"ב הדת היא פרטית והתנדבותית, בישראל היא ציבורית ומגולמת במדינה. כשאתה חושב על ההבחנות הללו, האם אתה מאמין: ש

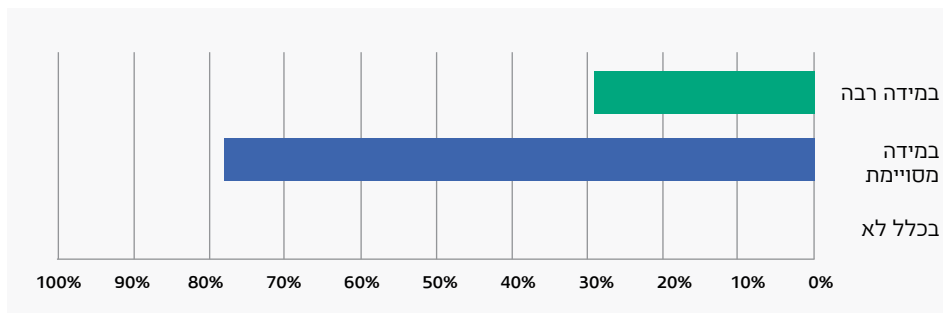
ענו: 0 | לא ענו: 0

מספרים מוחלטים	אחוזים	תיאור
18	37.50%	למרות ההבחנות הללו, בעיניי מהותיים כל היהודים דומים ויכולים להזדהות זה עם זה
30	62.50%	יש מרחק גדול בין יהודים אמריקאים לישראלים
48		סה"כ

5 בהתחשב בהבדלים המפורטים בשאלה הקודמת, האם יהודים אמריקאים וישראלים חולקים היסטוריה וסולידריות?

ענו: 48 | לא ענו: 0

מספרים מוחלטים	אחוזים	תשובה
14	29.17%	במידה רבה
34	70.83%	במידה מסויימת
0	0.00%	בכלל לא
48		סה"כ

6 מה המשמעות של להיות בעד ישראל עבורך בשלושה משפטים או פחות?

ענו: 45 | לא ענו: 3

מס'	תשובות
1	משמעות זהותית
2	לתמוך בצהל, לתמוך בעם היהודי
3	לרצות בחברה מוסרית ערכית והוגנת, חברה המאפשרת לכלל אזרחיה שוויון הזדמנויות ותנאים סוציאליים ראויים וגם לפעול לכך
4	לרצות שמדינת ישראל תמשיך להתקיים, לרצות שמדינת ישראל תבחר בדרך הטובה ביותר בזמן (הקיום שלה) הדרך הטובה ביותר היא עניין של דעה
5	להצדיק פאשיזם
6	לתמוך בטוב והרע. אם יש מלחמה אז לגנות את האוייב. לא חייב להסכים עם מדיניות המדינה, אבל יש להביע סולידריות עם העם היהודי
7	לרצות בטובת ישראל, לדאוג שהמדינה צועדת לכיוון נכון. בעיניי גם מי שמתנגד למדיניות ישראלית כלשהי יכול להיות בעד ישראל, כל עוד הוא עושה זאת לטובת המדינה

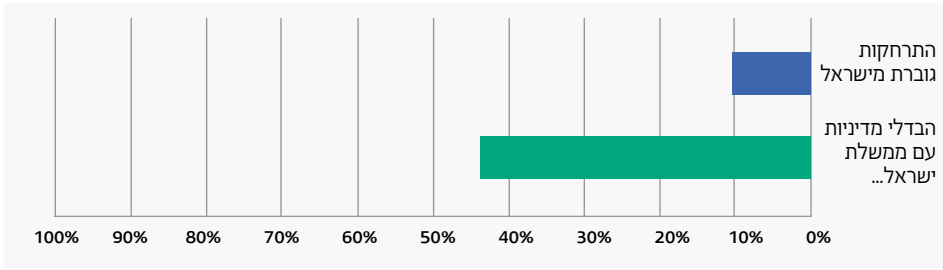
8	להכיר בלגיטימיות שלה להכיר בלגיטימיות של היותה מדינת הלאום היהודי
9	לתמוך בקיומה של מדינת ישראל
10	מצד אחד זה להשתייך אל קהילה חמה ומחבקת במדינה שמורכבת מהמון זהויות וקבוצות ויכולה להיות גם מנוכרת מאד, אז זאת בחירה שיכולה להיות נעימה. מצד שני להיות תומך בישראל זה, לבחור בעול כבד של הסבר על בסיס יומיומי אל קהל יעד שיכול להיות לא אוהד
11	מעבר למובן האינטואטיבי של תמיכה בישראל בזמני קונפליקט ושידול ארה"ב למתן תמיכה לצורכי ביטחון, המשמעות של להיות בעד ישראל היא קודם כל ההכרה בזהות יהודית שאינה דתית או תרבותית אלא (לצערי הרב) קודם כל הישרדותית
12	להאמין שיש קשר בין ארץ ישראל להיסטוריה של העם היהודי
13	לתמוך במדינה ולהבין שגם אם ההחלטות לא תמיד נראות טוב בעיני העולם יש להן משמעויות שונות ליהודים שחיים בישראל. לעזור בהסברה ישראלית
14	להיות בעד ישראל זה להניח את האינטרס הישראלי כפרמטר בקבלת ההחלטות וגיבוש העמדות של אדם. להיות בעד ישראל זה לשאוף לייצר את המורכבות של המציאות הישראלית בשיח, אבל זה לא מחייב להצדיק את כל הפעולות של ישראל
15	לראות את הפרוייקט הציוני שמטרתו קיום ושגשוג של מדינה יהודית כפרוייקט חיובי. לשאוף לשיפור ולתיקון המציאות הישראלית מכל בחינותיה, ולמעמד בינלאומי מכובד הכולל שלום והבנה הדדית בין ישראל לשכנותיה ולמדינות העולם בכלל
16	להיות בעד ישראל זה קודם כל לגונן על עצמך, לזווג דווקא מפני "אנשי חוץ" אלא קודם כל כלפי פנים-הסביבה שלנו שמפולגת בדעותיה מהיסוד. זה מאפיין שנוכח גם בתפוצות ולכן משמעותי מאוד בתפישת הישראליות שלי
17	להיות בעד ישראל עבורי הוא בראש ובראשונה להכיר בישראל כמדינה שווה בין מדינות העולם, שבה מבחינה היסטורית קיימת ההוכחה והזכות של העם היהודי לשוב אליה ולחיות בה
18	להיות ציוני, לשמוח בשמחת ישראל, לכאוב כאבים שלה, להיות מעודכן במה שקורה בתוכה, לתרום ולתמוך כמה שאפשר
19	למוד להכיר ולהסביר את המדינה
20	להיות מוכן לבקר את המדינה כשהיא עושה טעות על מנת לשפר אותה. לתרום למדינה
21	בעיניי להיות בעד ישראל זה לדעת לייצג אותה כלפי חוץ, לדעת להעביר הלאה את הדברים החיוביים שקיימים בישראל וגם את הדברים המורכבים יותר שמהווים את רוב חיינו במדינה. המורכבות בישראל לא ברורה כמעט כלפי חוץ בגלל שרוב המדינות לא חוות מורכבות כזו

מס'	תשובות
1	ביטול והדרה בצורות רשמיות וממלכתיות קולות ואוכלוסיות לא יהודיות, ופרשנות צרה של יהדות
2	כן - מי שלא מסכים עליו לא תומך במדינה לבזות את צהל ואת סמלי המדינה ולפגוע בצביון היהודי דמוקרטי של המדינה
3	לנסות לחשוב מחדש את המציאות ולרצות בטוב עבור החברה, זאת תמיד בשילוב הטלת ספק
4	אני חושבת שלרצות בהמשך קיום המדינה
5	צה"ל
6	בסוגיות אנושיות שנוגעות לעם היהודי
7	להגן על ישראל, כמו גם לבקר אותה מתוך ראייה השואפת להפוך אותה למקום טוב יותר. גם אם המשמעות של זה נתונה במחלוקת. לא להתנגד למדיניות רק כדי לרצות גורמים חיצוניים אחרים
8	הכוונה לתנאי בסיס...? מניחה שיש הרבה לא לעשות דברים שפוגעים בה, בלגיטימיות שלה בבטחון שלה, בכלכלה שלה. לא לתמוך במי שכן עושים את זה
9	זה בעיקר מתאפיין בלתמוך בעצם קיומה של מדינה לעם היהודי
10	לא בטוחה מה הכוונה
11	כמו שאמרתי, לכל הפחות לא להביע תמיכה בארגוני טרור
12	כפי שאמרתי בשאלה הנל. זה כמעט בינארי
13	להיות בעד קיום מדינה יהודית ולהכיר בישראל כמדינת היהודים
14	לא - זה משתנה בין אדם ואדם ובין האפשרות שלו לבטא את עצמו
15	לרצות בקיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית-דמוקרטית
16	נדמה שכל הקשור להתבטאויות ומעשים הנתפשים כשמאל קיצוני
17	כן. הקו הבסיסי להיות בעד ישראל הוא הכרה במדינה
18	לרצות בקיומה
19	להסכים עם זכות קיומה כמדינה
20	אני חושבת שהבסיס המינימלי ביותר הוא להבין שמדינת ישראל מאפשרת קיום לעם היהודי ולמרות המורכבות סביב הקמתה צריך להבין שלא הייתה ברירה אחרת וזהו הפתרון הטוב ביותר מבין כל מה. שהיה
21	להיות ציוני, כלומר להאמין בצדק קיומה של מדינת ישראל ויישוב העם היהודי בתוכה

22	אם אתה חושב שמדינת ישראל היא דבר רע ואין לך רצון לתקן בה כלום אלא להשמיד אותה אז אתה לא אוהב
23	לעודד את חווקה של המדינה ולעודד עלייה לארץ
24	כל אחד וההרגשה שלו זה משהו מאוד אינדיבידואלי לדעתי
25	יכול להיות שיש לא בטוחה מהו
26	כן, הכרה בזכות הלאומית של היהודים למדינת לאום כמו כל מדינות הלאום במאה ה-20
27	המינימום הוא לא לקרוא לסנקציות על מדינה שבעת משבר תהיה מפלט עבורך
28	תמיכה בקיומה של המדינה כמקום בו יהודים וישראלים יכולים לחיות בבטחה
29	הזדהות עם רעיון נחיצות מדינת לאום לעם היהודי
30	לרצות בקיומה
31	בעיני הקו בסיס הינו בעת משבר, לתמוך בעם בעיקר בזמן משבר ביטחוני
32	תמיכה בקיומה של מדינת לאום יהודית בשטחים שעליהם קיימת כיום מדינת ישראל
33	להכיר את ההיסטוריה שלה ואת המחלוקות המרכזיות בה
34	להכיר ולתמוך בזכותה של מדינת ישראל להתקיים כמדינה יהודית
35	לשרת את המדינה, כל אחד לפי הרגשתו ותפישתו
36	אין
37	הכרה במדינה כמדינה יהודית
38	לא בטוח, אצטרך לחשוב על זה יותר
39	להביע דעות בעד, ולהתנגד לשנאת ישראל
40	שלתמוך בקיום שלה כמדינה דמוקרטית
41	לא
42	לא יודע
43	לגור במדינה במשך זמן
44	מה שכתבתי בתשובה הקודמת

8 בשנה האחרונה הסתייגו כמה דמוקרטים מובילים בארצות הברית ממדיניותה של ממשלת ישראל, אז בראשות נתניהו. הם טוענים שלמרות ההבדלים במדיניות, הם נשארו מאוד פרו-ישראליים בהתחשב במחלוקות הגוברות במפלגה הדמוקרטית ביחס לישראל. האם אתה מבין או חווה את ההבדלים במדיניות שלהם כשיקוף של התרחקות גוברת מהעם וממדינת ישראל? לחלופין, האם אתה רואה את ההבדלים במדיניות שבהם הם מצדדים כהבדלים עם מדיניות הממשלה בלבד?

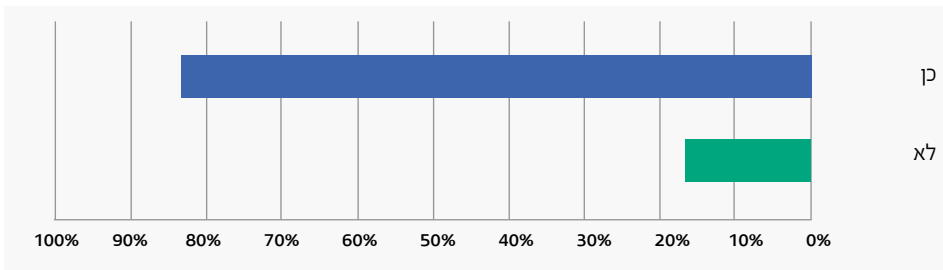
ענו: 46 | לא ענו: 2

מספרים מוחלטים	אחוזים	תשובה
19	41.30%	התרחקות גוברת מישראל
27	58.70%	הבדלי מדיניות עם ממשלת ישראל במסגרת תמיכה חזקה בישראל
46		סה"כ

9 האם תברך על מעורבות מוגברת של מדינת ישראל בשימור קשרי העם היהודי עם מדינת ישראל ובשימור המורשת היהודית בקרב יהודי התפוצות?

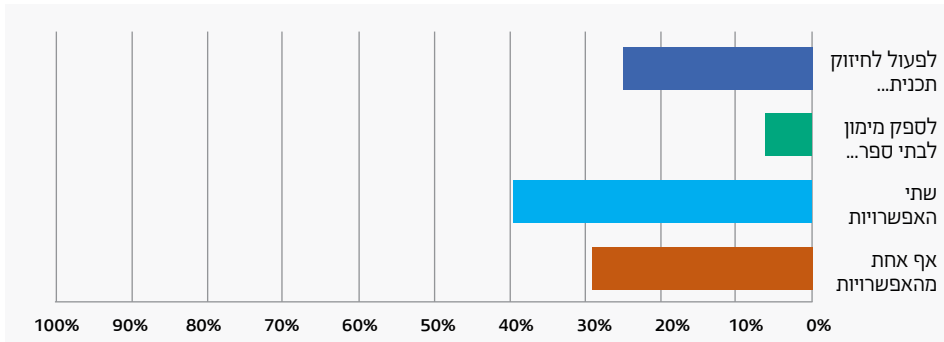
ענו: 48 | לא ענו: 0

מספרים מוחלטים	אחוזים	תשובה
40	83.33%	כן
8	16.67%	לא
48		סה"כ

10 האם לדעתך ממשלת ישראל צריכה:

ענו: 0 | לא ענו: 0

מספרים מוחלטים	אחוזים	
12	25.00%	לפעול לחיזוק תכנית הלימודים והתכנים של החינוך היהודי
3	6.25%	לספק מימון לבתי ספר יהודיים, מחנות ותוכניות חינוכיות
19	39.58%	שתי האפשרויות
14	29.17%	אף אחת מהאפשרויות
48		סה"כ

11 אם ממשלת ישראל הייתה יכולה לעשות רק אחת מהאפשרויות שהוצגו? בשאלה הקודמת, במה היית בוחר

ענו: 2 | לא ענו: 0

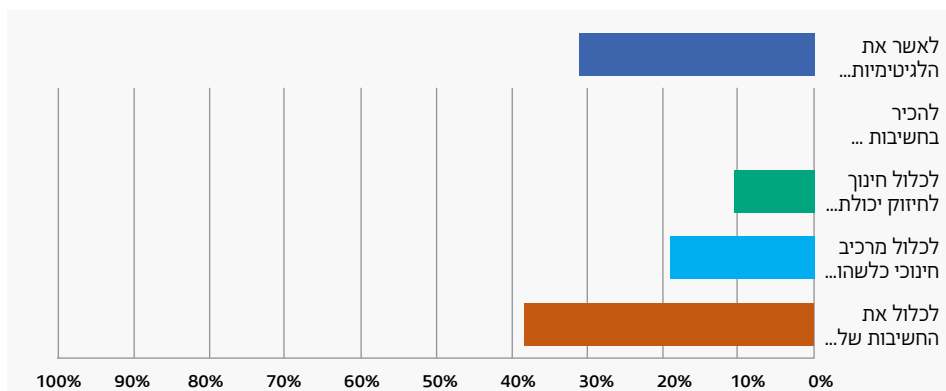
מס'	תשובות
1	לספק מימון
2	האפשרות הראשונה
3	כן לקחת חלק במימוש תוכן, אבל תוכן מבוקר ומגוון אשר נוגע ומנגיש בכל קצוות הסקאלה היהודית. וגם הלא יהודית וגם לצד זה תוכן המכיר בכך שיש לצד היהודים גם מיעוטים ומכאן לפעול
4	אני מחושבת שהגיוי שישאל תתן תקציב מסוימים לתפוצות אבל יותר בכיוון של שליחים - בסופו של דבר זה המילים של ישראלים ויש צורך חשוב יותר להשקיע בחינוך יהודי חילוני בארץ. אך חשוב שיהיו שליחים שיעשו הסברה ישראלית טובה ובזה חשוב בעיניי שישקיעו כספים
5	חינוך
6	לא זוכרת מה היה. אבל חשוב החינוך והחיבור
7	(: באפשרות שבחרתי
8	בראשונה

9	תוכניות חינוך למחנות קיץ כי חוויה יותר זכורה מאשר לימוד
10	לא בטוחה שממשלת ישראל צריכה להשקיע בזה כספים. לא אוהבת לשחק בנדמה לי ובכאילו - וכסף שהולך לחינוך בתפוצות הוא כסף שלא הולך לחינוך בארץ ובעיני מטרה עליונה היא השקעה. בחינוך בתור גבולות הארץ
11	אם במונח "חינוך יהודי" הכוונה היא חינוך שיכול להיות גם בישראל וגם בתפוצות אז אבחר בזה - יצירת תוכנית שבה אלמנטים משותפים בתפוצות ובמדינת ישראל
12	הראשונה
13	לפעול לחיזוק תכנית הלימודים והתכנים של החינוך היהודי
14	בחיזוק תוכניות הלימודים והתכנים. לדעתי השקעת עומק היא יצירת תכנים חינוכיים
15	לפעול לחיזוק תכנית הלימודים והתכנים של החינוך היהודי
16	אם הייתי חייבת לבחור באחת הייתי בוחרת באפשרות השנייה אך ורק כי משתמע שמדובר באמצעי למידה שונים וחוויתיים השונים מהלימודים הרגילים אבל בכלליות אני מאמינה שיש מספיק חינוך יהודי במערכת החינוך
17	לפעול לחיזוק תכנית הלימודים והתכנים של החינוך היהודי
18	לחזק את הציונות של יהודי אמריקה
19	לפעול לחיזוק התכנים
20	חיזוק הקשר לארץ ישראל
21	הייתי בוחרת במימון בתי ספר יהודיים, מחנות ותוכניות חינוכיות
22	חיזוק תכנית הלימודים
23	לספק מימון ליוזמות שונות בתחום החינוך שמפגישות בין יהודים בישראל ובדיאסטפורה תוך יצירת פרויקטים משותפים ורשתות שותפים. הדבר הזה גורם לתחושה של יחדנס ופיפלהוד
24	לספק מימון לבתי ספר יהודיים מחנות ותוכניות חינוכיות
25	לפעול לחיזוק תכנית הלימודים והתכנים של החינוך היהודי
26	לפעול לחיזוק התכנים היהודיים ותכנית הלימודים
27	לפעול לחיזוק הלימודים והתכנים של החינוך היהודי
28	באף אחת
29	לספק מימון לבתי ספר יהודיים וכו'. הדרך ליצירת זיקה היא בעצם קיום הקבוצה
30	לספק מימון
31	שילוב תכנית ותוכניות. תוכן ולא ממון
32	לספק מימון לבתי ספר יהודיים, מחנות ותוכניות חינוכיות
33	לפעול לחיזוק תכנית הלימודים והתכנים של החינוך היהודי
34	אף אחת
35	שיפור התכנים היהודיים
36	לחנך ישראלים על יהודי העולם

בראשונה	37
לפעול לחיזוק ועדכון החינוך היהודי הבלתי פורמלי, ומתן אפשרות בחירה ליהודי התפוצות מה היהדות שהם רוצים להשקיע בה	38
חיזוק תוכנית הלימודים	39
תמיכה בתוכניות חינוך לא דווקא עם מימון	40
אף אחת מהאפשרויות	41
לדעתי המדינה צריכה לתמוך בלימודים של תכנים ישראליים, לאו דווקא יהודיים	42
לא הייתי בוחרת באפשרויות האלה	43
אף אחד	44
לפעול לחיזוק התכנים בבתי הספר	45
אף אחת	46

12 אם מדינת ישראל תגדיל משמעותית את תמיכתה הכספית בחינוך יהודי בתפוצות, היא עשויה לצרף תמיכה כזו למגוון תנאים כמקובל במימון רב. האם לדעתך יהיה מקובל אם ממשלת ישראל תדרוש ממוסדות שקיבלו תמיכה כזו ל

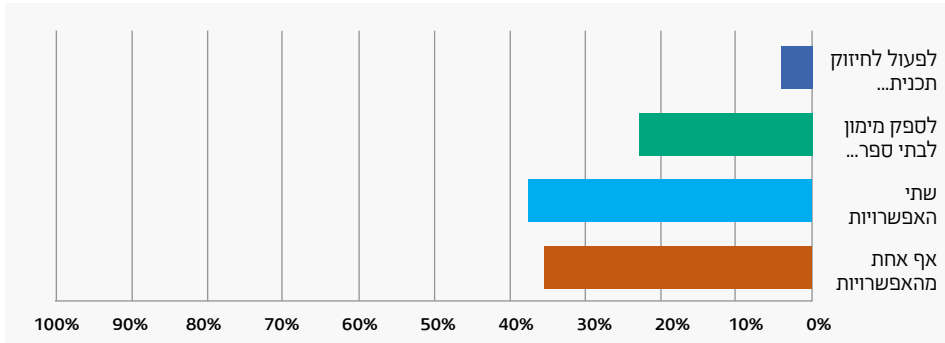
ענו 47 | לא ענו: 1

מספרים מוחלטים	אחוזים	תיאור
15	31.91%	לאשר את הלגיטימיות של מדינת ישראל
0	0.00%	להכיר בחשיבות של חגיגת יום העצמאות
5	10.64%	לכלול חינוך לחיזוק יכולתם של צעירים לסגור למען מדינת ישראל
9	19.15%	לכלול מרכיב חינוכי כלשהו על תולדות מדינת ישראל
18	38.30%	לכלול את החשיבות של ערבות הדדית - אחריות ליהודים ברחבי העולם
47		סה"כ

13 מה לדעתך צריכה להיות המטרה החשובה ביותר של קשרי ישראל-תפוצות?

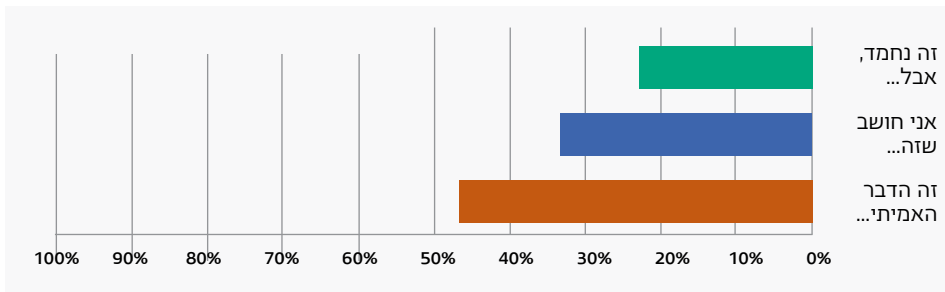
ענו: 48 | לא ענו: 0

מספרים מוחלטים	אחוזים	תיאור
2	4.17%	שמירה על קשר ועדכונים (כמו אצל משפחה וחברים)
11	22.92%	חיזוק הבנה הדדית ואמפטיה
18	37.50%	חיזוק תמיכה וסיוע הדדיים
17	35.42%	חיזוק היכולת להבין הבדלים וללמוד אחד מהשני
48		סה"כ

14 האם לדעתך הגברת הפגישות בין אנשים רגילים מישראל והתפוצות ופעילויות הקשורות בהם יכולים לשפר את קשרי ישראל-תפוצות?

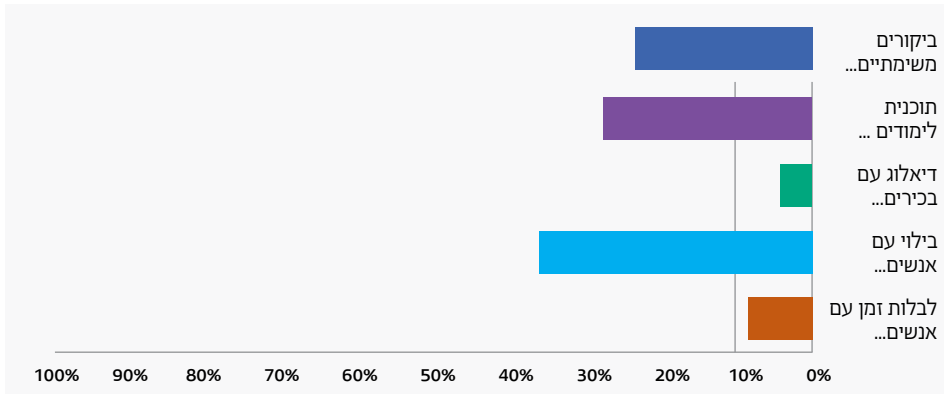
ענו: 48 | לא ענו: 0

מספרים מוחלטים	אחוזים	תיאור
11	22.92%	זה נחמד, אבל מה שחשוב באמת זה שיתוף פעולה והבנה בין מנהיגים
16	33.33%	אני חושב שזה יכול לתרום תרומה משמעותית
21	46.75%	אחר \ מעדיף. לא לענות
48		סה"כ

15 אילו מסגרות לדעתך יכולות לקדם את קשרי ישראל-תפוצות באופן מועיל:

ענו: 47 | לא ענו: 1

מספרים מוחלטים	אחוזים	מסגרת
15	23.40%	ביקורים משימתיים של קהילות יהודיות בישראל
0	27.66%	תוכנית לימודים על עמיות יהודית - בישראל ובתפוצות
5	4.26%	דיאלוגים של בכירים
9	36.17%	בילוי (שבוע או חודש) עם אנשים שאינכם מסכימים איתם, למשל - ממשלת ישראל/סוכנות היהודית צריכה לאפשר ליברלים יהודים מארגון ג'יי סטריט ללון בקרית ארבע או ליהודים מבורו פארק (רובע חרדי) לבלות שבוע בתל אביב
18	8.51%	לבלות זמן עם אנשים שדומים לך. למשל - יהודים מהאפר ווסט סייד עם ישראלים מתל אביב
47		סה"כ

16 ב-3 משפטים - מהי החוויה הכי חשובה/המשפיעה ביותר שאתה זוכר בלמידה על יהדות התפוצות? איפה ומתי היא התרחשה?

ענו: 37 | לא ענו: 11

מס'	תשובות
1	לא זכורה לי פגישה מעמיקה לצערי עם יהודים מהתפוצות. זוכרת רק מפגשים ארעיים עם חברים שלקחו חלק בתגלית ודרכם הכרתי לסירוגין חברה מחו"ל
2	מפגש עם חניכות אמריקאיות שהשתלבו איתי יחד במכינה קדם צבאית
3	בשליחות שעשיתי בשנת שירות בשיקגו ומשם זה המשיך במחנות קיץ שהדרכת ברמה וויסקונסין
4	
5	שיהודים מארצות הברית יכולים להיות דתיים ולא לשים כיסוי ראש! יש שם יותר פתיחות בדתיות

6	ממש קשה לי לענות על זה. אוכל לציין אבל שבשנים האחרונות ובעיקר בשנה האחרונה חווייתי בעיקר הפתעה לרעה אם לא אכזבה מיהדות התפוצות
7	דרך תנועת הנוער נועם נחשפתי לתנועה הקונסרבטיבית בעולם, במחנה קיץ 2018
8	משלחת מטעם בית הספר, חיים בניו יורק וחשיפה אל פעילות הקהילה היהודית
9	לצערי לא ממש למדתי על יהדות התפוצות ולכן קשה לי מאוד לענות על כך, אולי נחשפתי רק בואפן לא רשמי ובשיחות צדדיות אך חשובות במסדרונות האקדמיה
10	מפגש מקרי עם קהילות בחו"ל
11	שהייתי שליחה במחנה רמה יומי בפילדלפיה בקיץ 2018 ו2019
12	'הייתי במחנה קיץ של נוער יהודי מכל העולם, בישראל. הייתי בכיתה ח
13	שיחת טלון עם חבר אמריקאי שהנגיש לי מתוך חווייתו האישית את הזהות היהודית - אמריקאית. והבעיות איתן היא מתמודדת כיום
14	מעולם לא למדתי באופן פעיל על יהדות התפוצות. המעט שידוע לי הוא משפחה שגרה בפילדלפיה אך לא קיימתי קשר עם יהדות התפוצות מחוץ למעגל המשפחתי
15	למדתי בעיקר על יהודי התפוצות בזכות המשלחת של הסוכנות היהודית שלקחתי בה חלק לארצות הברית. למדתי על זרמי היהדות השונים שהרבה יותר בולטים בתפוצות מאשר בארץ, והבנתי כמה מבורות תנועות כאלה שמאפשרות את ההכירות וחלוקת הידע שיש לנו בין אלו שגרים בארץ לבין אלו. שמעולם לא היו בישראל
16	בה נפגשנו עם הקהילה היהודית מכל BBYO במשלחת בה השתתפתי במסגרת "מכבי צעיר" וה". . רחבי העולם
17	ההבנה שכולנו בני אדם, ומה שמחבר ביננו זה קשר היסטורי מסויים שגורם לסולידריות
18	החוויה המשמעותית ביותר הייתה בהגעה של גרעין צבר מטעם תנועת הצופים לאירוע חגיג שנערך עבורם. המפגש היה מרגש ומעניין בגלל תחושת הסולידריות החזקה שהורגשה באירוע ועקב ההבנה. שכולנו הדדים ומחויבים זה לזה בצורה מסוימת
19	לא זכורה לי למידה משמעותית על יהדות התפוצות
20	ארגון עמיתי דילר היה נקודת המפנה שלי ביחס ליהדות התפוצות הן מהבחינה של יהדות אחרת וזרמים ביהדות והן בהבנה של חוויית חיים שונה, המעמד של היהדות בחיים של אדם וכמובן גם המקום של הארץ- האדמה. כל אלה הפכו להיות הרבה יותר פלואידיים והתנועה השתנתה ממאבק לסקרנות והנאה במפגש. גם ללמידה מהחופשיות והוולנטריות של יהדות התפוצות
21	לא יצא לי
22	אימי הייתה מדריכה במחנה קיץ בארצות הברית, ובמשך שנים בילדותי היינו מארחים בבית יהודים אמריקאים שהגיעו לישראל
23	לא למדתי על יהודי התפוצות
24	במסגרות חינוכיות לא נתקלתי בנושא. ראיתי תוכנית טלוויזיה על יהדות ארה"ב והזרמים השונים בה. בשנה האחרונה
25	בעיקר בצבא, בקשר עם חיילים עולים חדשים

לא זוכרת איזושהי למידה	26
בבית.. בת לעולים.. כל משפחתי חיה בארגנטינה	27
חזרתי עכשיו משליחות של שנתיים דרך הסוכנות היהודית בבית כנסת קונסרבטיבי במרילנד	28
הדרכה במחנה אוסרוי של התנועה הרפורמית בויסקונסין בקיץ האחרון	29
יד ושם בתיכון	30
שמיעה מחברים על החוויות שלהם בתוכנית שיתוף פעולה בין יהודים ישראלים ויהודים אמריקאים שכללה בתוכה שהות בארצות הברית וביקור במוסדות יהודיים שם	31
לא זוכר אחת כזו	32
חד משמעית תגלית. היה מדהים לראות איך היהודים האמריקאים תופסים את היהדות שלהם בתוך אמריקה ואיך הם תופסים את ישראל ביחס אליהם. היה גם מעניין לשמוע על החוויות שלהם	33
כסטודנטים יהודים באוני' וקולגים לא יהודיים או עם מיעוט יהודי	
בצוק איתן	34
לא למדתי על יהודות התפוצות	35
בארצות הברית	36
כשהצטרפתי כחיילת לאמריקאים בשבוע תגלית	37

נספח 2 רשימת משתתפים

שתי קבוצות של מורים סטודנטים להוראה. מצטיינים מסמינר הקיבוצים
ומאוניברסיטת תל אביב:

קבוצה 1 | סמינר הקיבוצים

אור רותם	הורוביץ הילה	מזרחי גל
אוריון זהר	הלפרין אדם	נוימן גילי
אקשוטי חן	חודדאטוב דותן	נמני הדר
בכר ליפז	חורב ניצן	נמני דניאל
בן כליפה עדנה	ירקוני מאיה	נתיב נעמה
ברק נוגה	ישורון הראל מרקו	סרפר יובל
גבאי אופק	כהן תניה	פאור נעה
גילינסקי בנימין	כפיר חן	פרוביזור רוני
גלאם רותם	לנזרר דניאל	קובי נעם
גלינה אליה	מגאדלה בראאה	קלנקוביץקי אנה
דניאל הדר	מועלם גפן	
דרעי נוי	מזר מאי	

קבוצה 2 | אוניברסיטת תל אביב

שקד נחשון	דנה יצחק	אביה גור
נעם אקרמן	עינב מורים	טליה גרינפלד
נועה גולנדסקי	בר עוז	מיטל הלל
ג'ודי וינברגר	איתמר אוחנה	שירן כץ
אילון ויצמן	איילת בן שטרית	ליבי לוי
עדו וקנין	תמרה בל	יוני שרון

